

ධර්ම රක්තය ලොව පහළ වූ ඇසළ පුත් පොදා අමා දොර විවර වූ වගයි (අපාරුතා තෙසං අමතස්ස ද්වාරා)

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් පසුව ප්‍රථම වරට ලෝකයා හමුවේ ධර්මදේශනා කිරීම ආරම්භ කළේ අද වැනි ඇසළ පුත් පොහෝ දිනයකයි. සාරාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් බඳු අතිදීර්ඝ කාලයක් අපරිමිත පරිත්‍යාග සිදු කොට ගුණ නැණ දියුණු කිරීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සම්බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කළ උන් වහන්සේගේ මූලික අභිප්‍රාය වූයේ දුකින් නිදහස් වන මාවත ලොවට පැහැදිලි කිරීමයි. කරුණාව හා ප්‍රඥාව උසස් ම තත්වයට දියුණු කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මහාකරුණාවෙන් හා මහාප්‍රඥාවෙන් යුතුව තමන් වහන්සේ අවබෝධ කළ ජීවන දර්ශනය බරණැස ඉසිපතනාරාමයේ දී පස්වග මහණුන්ට දේශනා කරමින් තමන් වහන්සේ අපේක්ෂා කළ සදහම් මෙහෙවර අද වැනි දිනක ආරම්භ කළහ.

මෙයින් වසර 2605කට පමණ පෙර වෙසක් පුත් පොහෝ දිනෙක සිද්ධාර්ථ බෝසතාණන් වහන්සේ දඹදිව බුද්ධගයාවේදී සම්බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කළහ. ඉන්පසු තමන් වහන්සේ අවබෝධ කළ පරම සත්‍යය මෙනෙහි කරමින් ආධ්‍යාත්මික සුවය භුක්ති විඳිමින් ජයශ්‍රී මහා බෝධිය සම්පයෙහි සති කිහිපයක් ගත කළහ. එහිදී උන් වහන්සේ බෙහෙවින් කාලය ගත කළේ පටිච්ච සමුප්පාදය මෙනෙහි කරමින් නිරාමිස සුවය වළඳමිනි. මේ අතර තපස්සහල්ලුක වෙළෙඳ සොයුරන්ගේ මෙන් ම මුවලින්ද නාරජුගේ ද උපස්ථාන ලැබූහ. බුදුරදුන්ට විලඳ හා මිපිඬුවලින් දත් පිරිනැමූ තපස්සහල්ලුක දෙදෙනා බුදුන් දහම් යන දෙරුවන සරණ ගිය ප්‍රථම ද්වේවාචික උපාසකයන් බවට පත්වීමට භාග්‍යය ලැබූයේ ද මෙහි දී ය.

මේ අතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවබෝධ කළ පටිච්චසමුප්පාද (ඉදප්පච්චතා) සංඛ්‍යාත ගැඹුරු දහම කෙලෙස් බරිත ලොවට දේශනා කිරීමේ දුෂ්කරතාව පිළිබඳව සිහිපත් කළහ.

*'කිවිණේන මේ අධිගතං හලංදානි පකාසිතුං,
රාගදෝසපරේනෙහි නායං ධම්මෝ සුසම්බුධෝ.
පටිසෝතගාමී නිපුණං ගම්හිරං දුද්දසං අණුං,
රාගරත්තා න දක්ඛිත්ති තමොක්ඛන්ධෙන ආවටා'ති. (මහාවග්ගොළ 1, බු.ජ.ත්‍රි. 10 පිට)*

ඒ අනුව තමන් වහන්සේ ඉතා දුෂ්කරව අවබෝධ කළ මේ ගැඹුරු වූ තියුණු වූ අවබෝධ කිරීමට දුෂ්කර වූ පටිසෝතගාමී දහම රාගයෙන් රත් වූ ද්වේෂයෙන් බරිත වූ මෝහාන්ධකාරයෙන් වැසුණු ලෝකයා නොදකින බව උන් වහන්සේට පෙනී ගියේ ය. බුදුරදුන්ගේ මෙම සිතිවිල්ල වහා දැනගත් සහම්පති මහාබ්‍රහ්මයා ධර්මය නොඇසීමෙන් ලෝකයා වැනසෙන බව දැක ධර්මදේශනා කිරීමට ආරාධනා කළහ. ලෝකයා රාගද්වේෂමෝහයෙන් වෙළී සිටිය ද මද වශයෙන් රාගාදී කෙලෙස් ඇස් සත්ත්වයන් ධර්මය අවබෝධ කිරීමට සමත් බව සහම්පති බ්‍රහ්මයා සඳහන් කළේ ය. ඒ අනුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද කරුණාබර සිතින් යුතුව තමන් වහන්සේගේ ම ඥානයෙන් එය දැක ලොවට ධර්මය දේශනා කිරීමට තීරණය කළහ. උන්වහන්සේට ලොව පෙනී ගියේ විවිධ මට්ටමින් වැඩුණු පියුම් සහිත විලක් ලෙසිනි. පියුම් විල්වල හිරු එළිය දුටු සැණින් විකසිත වන පියුම් මෙන් ම දින සති කිහිපයක් ගතවීමෙන් විකසිත වන පියුම් ද පවතී. එමෙන් ම සත්ත්ව ලෝකය ද වහා ධර්මය අවබෝධ කළ හැකි ප්‍රාඥයන්ගෙන් මෙන් ම කල්ගතවීමෙන් ධර්මාවබෝධ කළ හැකි මන්ද ප්‍රාඥයන්ගෙන් ද යුක්ත වූවකි. මෙලෙස ලෝකය දෙස කරුණා ඇසින් යුතුව බලා වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනය ආරම්භයට ප්‍රථම විවෘත ප්‍රකාශයක් කරමින් ලෝවැසි සැදහැවතුන්ට සිය දෙසවන් යොමු කරන ලෙස දන්වා සිටිනි.

*'අපාරුතා තෙසං අමතස්ස ද්වාරා යේ සෝතවන්තෝ පමුඤ්ඤන්තු සද්ධං,
විහංසසඤ්ඤී පගුණං න භාසයිං ධම්මං පණිතං මනුපේසු බ්‍රහ්මේති'*

ලොව දහම් දෙසීමට තීරණය කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉන්පසුව සලකා බැලූයේ කවරකුට නම් පළමුව ධර්ම දේශනා කළ යුතු ද? කවරකුට ධර්මය දේශනා කළහොත් වහා ධර්මාවබෝධය කරන්නේ ද? යන්නයි. ඒ අනුව උන් වහන්සේට මුලින් ම පෙනී ගියේ බොහෝ කලක් අල්ප කෙලෙස් සහිතව තවුස්දම් පිරු වාක්ත, නුවණැති ආලාරකාලාම පිළිබඳවයි. ඒ පිළිබඳව තවදුරටත් විමසා බැලීමේ දී බුදුරදුන්ට පෙනී ගියේ ආලාරකාලාම දින හතකට කලින් මිය ගිය බවයි. ඔහුගේ මරණය බුදුරදුන් දක්වා ඇත්තේ මහාපිරිහීමක් වශයෙනි. මක් නිසාද යත් ඔහු ධර්මශ්‍රවණය කළා නම් වහා දහම අවබෝධ කර ගන්නා බැවිනි. ඊ ළඟට උන්වහන්සේගේ මතකයට ආවේ බොහෝ කලක් තවුස්දම් පිරු නුවණැති වාක්ත උද්දකරාම පුත්ත පිළිබඳවයි. ඔහු පිළිබඳව ද සලකා බැලීමේ දී පෙනී ගියේ ඔහු ද කලින් දින මැදියම් රැයෙහි මියගොස් ඇති බවයි. උද්දකරාමපුත්ත සිටියේ නම් ධර්මශ්‍රවණය කොට වහා ධර්මාවබෝධය කරන බව දුටු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුගේ මරණය ද මහත් පිරිහීමක්, අභාග්‍යයක් සේ සැලකූහ.

ඊළඟට ධර්මය කවරකුට නම් දේශනා කරන්නේදැයි විමසා බැලූ බුදුරදුන්ට පෙනී ගියේ කලක් උන් වහන්සේ සමඟ මහණදම් පිරු ප්‍රදන් වීරිය වැඩු උන් වහන්සේට කලක් බෙහෙවින් උපස්ථාන කළ උපකාර කළ පස්වග මහණුන් පිළිබඳවයි. පස්වග මහණුන් දැනට කොහි සිටින්නදැයි නුවණින් පිරික්සා බැලූ විට පෙනී ගියේ ඔවුන් බරණැස මිගාදාය ඉසිපතානාරාමයෙහි වැඩ සිටින බවයි. ඒ අනුව පළමුව ඔවුන්ට දම් දෙසීම සඳහා තීරණය කොට ඔවුන් සිටි බරණැස් නුවර වෙත වාරිකාවෙහි වැඩියහ. බරණැස බලා යන අතරමඟ උපක නම් ආජීවකයා මුණ ගැසුණු අතර බුදුරදුන්ගේ සිරුරෙහි පැහැපත් බව දක පැහැදුණු ඔහු උන්වහන්සේ කවරෙක්දැයි විමසා සිටියේ ය. මෙහි දී තමන් කවරෙක්ද හඳුන්වා දෙමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කළේ තමන් වහන්සේ සියලු ලෝකය අවබෝධ කොට සියලු ලෝකය අබිබවා තෘෂ්ණාව දුරුකොට සියල්ල තම නුවණින් ම පසක් කර සිටින ගුරුවරයකු නොමැති තැනැත්තකු බවයි. දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි තමාට සමාන පුද්ගලයකු නොමැති බවත් තමන් එක ම සම්මාසම්බුද්ධ බවත් රහත් උතුමකු බවත් මෝහයෙන් අන්ධ වූ ලොවට නිර්වාණය නොමැති අමෘතය ලබා දෙනු වස් ධර්ම වක්‍රය දෙසන්නට බරණැසට වැඩම කරන බවයි. තවද තමන් වහන්සේ ආශ්‍රවයන් දිනූ බැවින් 'අනන්තජීන' නම් වන බව ද සඳහන් කළහ.

*සබ්බාහිභූ සබ්බවිදු'හමස්මි, සබ්බේසු ධම්මේසු අනුපලිත්තෝ,
සබ්බඤ්ජ්භෝ තණ්හක්ඛයෝ විමුත්තෝ සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිසෙය්‍යං.*

*න මෙ ආචරියෝ අපී සද්ධෙසෝ මේ න විජ්ජති,
සදේවකස්මිං ලෝකස්මිං නපී මේ පටිපුග්ගලෝ.*

*අරහං හි අරහා ලෝකේ අහං සඨා අනුත්තරෝ,
ඒකෝ'ම්හි සම්මාසම්බුද්ධෝ සීතිභූතෝසිමි නිබ්බුතෝ.*

*ධම්මචක්කං පචත්තේතුං ගච්ජාමි කාසිනං පුරං,
අඤ්ඤාසමං ලෝකස්මිං ආහඤ්ජං අමතදුඤ්ඤි'නිති.*

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ සඳහන් කළ කල්හි 'ඇවැත්නි, එසේත් විය හැකි යැ'යි හිස සැලූ උපක වෙනත් මගකින් වංගහාර ජනපදය බලා ගමන් කළේ ය.

ඉන්පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ක්‍රමයෙන් බරණැසි ඉසිපතන බලා වැඩම කොට පස්වග මහණුන් වෙත සමීප වූහ. සම්බුද්ධත්වයට පත් ව බබලන සිරුරින් යුතුව තමන් වෙත පැමිණෙන බුදුරදුන් දුටු පස්වග මහණුන් පළමුව සිතියේ උන්වහන්සේ ප්‍රත්‍ය බහුලව නිවන් මගින් බැහැරව සිටින තැනැත්තකු වශයෙනි. එබැවින් උපස්ථාන නොකොට ආසනයක් පමණක් දීමට තීරණය කළහ. එසේ වුව ද බුදුරදුන් සමීප වත් ම කලින් සිටි කථිකාවතෙහි සිටීමට නොහැකි වූ පස්වග මහණුන් පෙරමගට ගොස් උන් වහන්සේ පිළිගෙන උපස්ථාන කළහ. එහෙත් ඔවුන් බුදුරදුන්ට ඇමැතියේ 'ආවුසෝ' (මිත්‍රය) යනුවෙනි. මෙලෙස ආවුසෝවාදයෙන් අමතන කල්හි එසේ නොකරන ලෙසත් තමන් වහන්සේ දැන් සම්මාසම්බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කළ අයකු බවත් නැවත නැවත් තෙවරක් ප්‍රකාශ කිරීමට බුදුරදුන්ට සිදු

විය. මෙහි දී පස්වග මහණුන් ප්‍රශ්න කර සිටියේ දුෂ්කර ක්‍රියා කරන සමයෙහි ඉතා දැඩි වූ පිළිවෙත් පුරා ලබා ගැනීමට නොහැකි වූ ආර්ය ධර්මය මෙලෙස සැප පහසු ජීවිතයක් ගත කිරීමෙන් කෙසේ නම් ලබා ගත්තේ ද යනුවෙනි. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රතිප්‍රශ්න නගමින් 'මහණෙනි, මම මීට කලින් සම්බුද්ධත්වය ලැබූයේ යැයි ඔබට ප්‍රකාශ කර සිටියේ ද' යනුවෙනි. මෙලෙස යළි යළිත් කරුණු සහිතව ප්‍රකාශ කර සිටි කල්හි බුදුරදුන්ගේ සම්බුද්ධත්වය පිළිගැනීමට පස්වග මහණුන්ට සිදු විය. ඉන්පසු ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමට ඔවුහු දෙසවන් යොමු කළහ.

ධර්ම දේශනය ආරම්භ කරමින් මුලදී ම උන්වහන්සේ සඳහන් කළේ **'ද්වේ'මෙ හික්ඛවේ, අන්තා පබ්බජ්ඣෙන න සේවිතබ්බා'** යනුවෙන් පැවිද්දකු විසින් මෙම අන්ත දෙක ඇසුරු නොකළ යුතු බවයි. එනම් **'යො චා'යං කාමේසු කාමසුධල්ලිකානුයෝගෝ භීනෝ ගම්මෝ පෝථුජ්ජනිකෝ අනරියෝ අනත්ථසංහිතෝ, යෝ චා'යං අත්තකිලමථානුයෝගෝ දුක්ඛෝ අනරියෝ අනත්ථසංහිතෝ'** යනුවෙන් දැක්වූ පරිදි හීන ග්‍රාම්‍ය පාඨව්ජන ප්‍රතිපදාවක් වූ කාමයන්හි දැඩිව ඇලීමත් අනාර්ය වූ වෙහෙසට පත් කරලන්නාවූ අත්තකිලමථානුයෝගයත් ය. මෙලෙස අන්ත දෙක බැහැර කොට තමන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කරන ලද ප්‍රඥා ඇස ලබා දෙන නිවීම ලබා දෙන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව වතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය පිණිස නිර්වාණාවබෝධය පිණිස හේතුවන බව දේශනා කළහ. මෙලෙස නුවණැස ලබා දෙන නිවීම ඇති කරලන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහිදී දේශනා කරන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එනම් සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජීව, සම්මාවායාම සම්මාසති, සම්මාසමාධි යන අංග අටෙන් යුතු බුද්ධාදී උතුමන් විසින් පනවන ලද ආර්ය මාර්ගයයි.

මෙහි දී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඉදිරිපත් කළ සැණින් ඊළඟට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලි කරන්නේ වතුරාර්ය සත්‍යයයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ කෙතෙක් දුර ඉදිරියට ගමන් කොට ඉන් ප්‍රතිඵල ලබා කෙලෙස් පිරිනිවීමට පත්වනවාද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය නම් දුකෙහි හටගැනීම හා නැතිවීම පිළිබඳ කෙතෙක් අවබෝධ කර සිටිනවාද යන කරුණයි. එනම් සම්මාදිට්ඨිය උපදවා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයි. එමනිසා උන්වහන්සේ මෙහිදී දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මග්ග යන වතුරාර්ය සත්‍යය කුමක්දැයි පිළිවෙළින් දේශනා කරති.

වතුරාර්ය සත්‍යය දේශනය ආරම්භ කරමින් පළමුව දුක යනු කුමක්දැයි පැහැදිලි කරති. දුක යනු ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග, ප්‍රිය විප්‍රයෝග, කැමැති දෑ නොලැබීම යන කරුණුයි. මේ කරුණු ඉදිරිපත් කොට ඒ සියල්ලෙහි පදනම වශයෙන් බුදුරදුන් පැහැදිලි කරන්නේ පංචුපාදානස්කන්ධ දුකයි (**සංඛිත්තෙන පංචුපාදානස්කන්ධා දුක්ඛ**). අප ජීවිතයෙහි අත්විඳින සියලු දුක් සැපයන්හි පදනම නම් අවිද්‍යාපාදකව හටගන්නා පංචුපාදානස්කන්ධයයි. පංචුපාදානස්කන්ධය යනු දුක්ඛ සත්‍යයයි. කිසියම් අත්දැකීමක් ලැබීමේ දී හේතුඵල සිද්ධාන්තය පිළිබඳ සිහිය හා නුවණ නොමැති විට රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන උපාදානස්කන්ධ පංචකය ගොඩනැගෙන අතර එසේ හටගත් පංචුපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි තෘෂ්ණාවෙන් එහි සිත බැස ගැනීම නිසා කෙලෙස් හටගෙන දුක ගොඩනැගේ. අවිද්‍යාපාදක තෘෂ්ණාව දුක්ඛ සමුදය සත්‍යයයි. මෙලෙස පංචුපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීම ම දුකෙහි හටගැනීම වශයෙන් දක්වා ඇති අතර එලෙස පංචුපාදානස්කන්ධය ගොඩනොනැගෙන සේ තම සිහිය හා නුවණ ඉහළ ම මට්ටමින් පවත්වා ගැනීම, දුකෙහි නිරෝධය (නිවන) වශයෙන් සඳහන් කොට තිබේ. එනම් තෘෂ්ණාව ඉතිරි නැතිව ම නිරුද්ධ කිරීම නම් වූ දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යයයි. දුක නිරෝධ කිරීමේ මාවත වශයෙන් යළිත් බුදුරදුන් මෙහිදී දක්වා ඇත්තේ සම්මාදිට්ඨිය පෙරටු කොටගත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එනම් දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදා නම් වූ ආර්ය සත්‍යයයි. මෙම අවබෝධය තමන් වහන්සේ ලබන තුරු තමන් වහන්සේ **'සම්මාසම්බුද්ධ යැ'** යි ලොවට ප්‍රතිඥා නොකළ බවත් එම අවබෝධය ලැබූ පසු දෙවියන් සහිත ලෝකයාට තමන් වහන්සේ නොසෙල්වෙන වේතෝවිමුක්තිය ලබා අර්හත්වය සාක්ෂාත් කොට මේ අන්තිම භවය යැයි ප්‍රතිඥා දුන් බවත් (**අකුප්පා මේ වේතෝවිමුක්ති අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි සුනබ්භවෝ**) වැඩිදුරටත් සඳහන් කළහ.

මෙලෙස වතුරාර්ය සත්‍යය මිශ්‍රිත පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් වූ අනුශාසනය කරන කල්හි කොඤ්ඤාඤාඤා තෙරුන් වහන්සේ හටගත් සියල්ල නිරුද්ධ වන බව පිළිබඳ නුවණ සහිත නිකෙලෙස් වූ දහම් ඇස ලැබූ බව සඳහන් වේ. **‘ඉමස්මිං ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං හඤ්ඤාමානෝ ආයස්මනෝ කොණ්ඩඤ්ඤස්ස චිරජං චීතමලං ධම්මචක්ඛුං උදපාදි, යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං, සබ්බං තං නිරෝධධම්ම’න්ති.**

බුදුරජාණන් වහන්සේ සාරාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් පුරා ඇස්, හිස්, මස්, ලේ දන් දෙමින් කරන ලද අපරමිත කැපවීමේ අග්‍රඵලය භුක්ති විදි අවස්ථාව මෙමගින් ප්‍රකට වේ. උන් වහන්සේ මෙබඳු පරිත්‍යාගයක් සිදු කළේ හුදෙක් තමන් වහන්සේට පමණක් ධර්මාවබෝධය කිරීමට නොව තමන් වහන්සේ දුකින් නිදහස් ව අන් සත්ත්වයන් ද සසර කතරින් එතෙරකරලීම මහත් වූ කරුණාධ්‍යාසයෙන් යුක්තවයි. උන් වහන්සේගේ උත්සාහයෙහි ප්‍රතිඵල ලැබෙන මෙම අසිරිමත් මොහොතෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේට දැනුණ නිරාමිස ප්‍රීතිය උන්වහන්සේගේ ම වචනවලින් මෙලෙස සඳහන් තිබේ. **‘අඤ්ඤාසි චත භෝ කොණ්ඩඤ්ඤෝ. අඤ්ඤාසි චත භෝ කොණ්ඩඤ්ඤෝ’ති.** එතැන් පටන් කොඤ්ඤාඤාඤා තෙරුන් වහන්සේ ‘අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ’ නමින් ප්‍රකට වූහ.

අතිදීර්ඝ කාලයකට පසු ලොවට ඇසුණු මෙම දහම් හඬ ශ්‍රවණය කළ භූමිධික දෙවියන්ගේ පටන් අකණ්ඨා බඹ ලොව දක්වා අපමණ දෙවි බඹහු සාධුකාර දුන් බව සඳහන් වේ. මෙම දේශනය මිනිස් ලොව පස් දෙනෙකු පමණක් ශ්‍රවණය කළ ද එය ශ්‍රවණය කළ දෙවි බඹුන්ගේ ගණන අපමණ ය. මෙම අසිරිමත් අවස්ථාවෙහි දෙවිලොව සාධු හඬින් නින්තාද විය. සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමෙන් සත්පුරුෂ අපමණ සත්ත්වයෝ ධර්ම ප්‍රීතියෙන් ඉපිලී ගියහ.

කොණ්ඩඤ්ඤා තාපසතුමා ධර්මාවබෝධය ලබා සෝවාන් වීමෙන් පසුව වජ්‍ය, හද්දිය යන දෙදෙනා ද ඉන්පසු මහානාම, අස්සජ් යන දෙදෙනා ද ක්‍රමයෙන් ධර්මාවබෝධය ලැබූ බව සඳහන් වේ. ඉන්පසු **‘එඵ භික්ඛවෝ’ති ... ස්වාක්ඛාතෝ ධම්මෝ. චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය’** යනුවෙන් එව මහණෙනි, සියලු දුක් නිවීම සඳහා ස්වාක්ඛාත වූ දහමෙහි බඹසර හැසිරෙන්න වශයෙන් කළ ප්‍රකාශයක් සමග කොණ්ඩඤ්ඤ ඇතුළු පස් දෙනාම පැවිදි උපසම්පදාව ලැබූහ. ඒ අනුව ගෞතම සම්බුදු සසුනෙහි පැවිදි උපසම්පදාව ලද පළමු පිරිස බවට මෙම පස්වග මහණහු පත්වූහ.

ඉන්පසු මෙම පස්දෙනාට ම රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ අනාත්මතාව විස්තර කරමින් ධර්ම දේශනා කළ අතර එය අසා ඔවුහු පස් දෙනා ම රහත් භාවය සාක්ෂාත් කළහ.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙලෙස ආරම්භ කළ සඳහන් සේවාව වසර 45ක් පුරා උපරිම කාලයක් කැප කොට දෙවියන්, බඹුන් සහිත ලෝකය වෙත ලබා දුන්හ. එයින් අපමණ පිරිසක් ධර්මාවබෝධය කොට දුකින් නිදහස් වූහ. ඒ අතර විශේෂයෙන් හික්ෂු පිරිසක් නිර්මාණය කිරීම හේතුවෙන් මේ සම්බුදු සසුන තව බොහෝ කලක් ඉදිරියට පවත්වා ගැනීම සඳහා ස්ථාවර පදනමක් ද ඇති කළහ. බුදුරදුන් පිරිනිවන් පා වසර 2500කට අධික කාලයක් ගත වුව ද ලොව පුරා නිර්මල බුදුදහම ඒ අයුරින් ම පවත්වා ගැනීමට බුදුරදුන් ආරම්භ කළ හික්ෂු ශාසනය මහත් කාර්යභාරයක් සිදු කොට ඇත. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අපරිමිත පරිත්‍යාගයක් මහරහත් උතුමන්ගේ පටන් අතීතයේ වැඩ විසූ සංසරත්තයේ මහත් කැපවීමත් නිසා වර්තමානයේ වෙසෙන අප වෙත මෙම උතුම් දහම ලැබී තිබේ. එම සේවයට අපට කැළ හැකි උසස් ම ප්‍රායුපකාරය වන්නේ එම දහම ඉතා ඕනෑකමින්, අවධානයෙන් හා නුවණින් ශ්‍රවණය කොට හැකි උපරිම අයුරින් එය තම තමන්ගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගනිමින් අන් අයට ද කරුණාවෙන් එය පහදා දෙමින් මතුපරපුර වෙනුවෙන් ද එය සුරක්ෂිත කොට දායාද කිරීමයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනයෙහි මූලික පදනම වී ඇත්තේ දුකත් දුකින් නිදහස්වීමත් පැහැදිලි කිරීමයි. දුක යනු පංචපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීමයි. එනම් ඇස්, කන්, නාසාදියෙන් රූප,

❖ පටිච්ච සමුප්පාදය : 'යො ඛො චක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති, යො මං පස්සති සො ධම්මං පස්සති, ධම්මං හි චක්කලි, පස්සන්තො මං පස්සති. මං පස්සන්තො ධම්මං පස්සති. ....' චක්කලි සුත්ත, සං.නි. සසස, බු.ජ.ත්‍රි. 208 පිට 'චුත්තං ඛො පනෙතං භගවතා : යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති, සො ධම්මං පස්සති. යො ධම්මං පස්සති සො

❖ චතුරාර්ය සත්‍යය (දුක්ඛ සමුදය නිරෝධ මාර්ග)

❖ තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් අවබෝධ කර ගත යුතු ප්‍රධාන කරුණ :-
පංචුපාදානස්කන්ධය (රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ)

❖ තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් ප්‍රතිණ කළ යුතු ප්‍රධාන කරුණ :- අවිද්‍යාව හා භවතණ්හා

❖ තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් වැඩිය යුතු ප්‍රධාන කරුණ :- සමථ හා විදර්ශනා

❖ තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් සාක්ෂාත් කළ යුතු කරුණ :- විද්‍යා විමුක්තිය

❖ සතර සතිපට්ඨානය (කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා, ධම්මානුපස්සනා)

❖ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම (සද්ධා, චිරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා)

❖ විමුක්තායතන :-
(ධර්ම ශ්‍රවණය, ධර්ම දේශනය, ධර්ම සප්ඤ්ඤායනය, ඇසු ධර්මය නුවණින් ධර්ම මෙනෙහි කිරීම, භාවනාව) (විමුක්තායතන සුත්ත, අං.නි. 3, 32-36 පිටු)

❖ අවිද්‍යා සුත්‍රයේ අංග 10

1. කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය
2. සද්ධර්මශ්‍රවණය
3. ශ්‍රද්ධාව
4. යෝනිසෝ මනසිකාරය
5. සතිසම්පජඤ්ඤා (සිහිය හා නුවණ)
6. ඉන්ද්‍රිය සංවරය
7. ත්‍රිවිධ සුවර්තය
8. සතර සතිපට්ඨානය (කාය, වේදනා, චිත්ත, ධම්ම යන සිව් තැන්හි සිහිය පිහිටුවා ගැනීම)
9. සත්ත බොජ්ඣංග (සති, ධම්මවිචය, චිරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා)
10. විද්‍යාවිමුක්තිය

❖ තමා හිසට තම අත ම ය සෙවණැල්ල:
'අන්තදීපා හික්ඛවේ විහරථ අන්තසරණා න අඤ්ඤාසරණා'
'ධම්මදීපා හික්ඛවේ විහරථ ධම්මසරණා න අඤ්ඤාසරණා'

❖ අවසන් බුද්ධාවචාදය :
'හන්ද'දානි හික්ඛවෙ ආමන්තයාමි වො වය ධම්මා සංඛාරා අප්පමාදෙන හික්ඛවෙ සම්පාදෙථ'

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි!

සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා !